

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.19

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МАЙНОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Войцеховська Х.В.,
здобувач кафедри цивільного права
Юридичного інституту

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Дана стаття присвячена характеристиці питання майнової самостійності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. У рамках даного дослідження звернено увагу на таку невід'ємну ознаку Фонду як майнова відокремленість, охарактеризовано правовий режим майна та джерела його формування. Також, на основі досліджень в даній сфері відносин зроблений висновок щодо ролі правового режиму майна Фонду, проаналізовано та наведено пропозиції щодо вдосконалення законодавства щодо сплати зборів банків-учасників Фонду.

Ключові слова: Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, правовий режим майна, джерела формування майна, майнова відокремленість Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Voytsekhovskaya K.V. / ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИМУЩЕСТВЕННОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ ФОНДА ГАРАНТИРОВАНИЯ ВКЛАДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ / Юридический институт Прикарпатского национального университета имени Василия Стефаника, Украина

Данная статья посвящена характеристике вопроса имущественной самостоятельности Фонда гарантирования вкладов физических лиц. В рамках данного исследования обращено внимание на такой неотъемлемый признак Фонда как имущественная обособленность, охарактеризовано правовой режим имущества и источники его формирования. Также, на основе исследований в данной сфере отношений, сделан вывод о роли правового режима имущества Фонда, проанализированы и приведены предложения по совершенствованию законодательства об уплате сборов банков-участников Фонда.

Ключевые слова: Фонд гарантирования вкладов физических лиц, правовой режим имущества, источники формирования имущества, имущественная обособленность Фонда гарантирования вкладов физических лиц.

Voytsekhoska K.V. / THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF THE DEFINITION OF PROPERTY INDEPENDENCE OF THE FUND DEPOSIT GUARANTEE / Lawscience institute of the Vasyly Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

The relevance of the article is not in doubt, because the crisis of the banking system, which Ukraine joined in 2014, especially updates the problem of the proper performance of the Deposit Guarantee Fund's functions concerning the guarantee of bank deposits. This, in its turn, puts on the agenda before the legislature the question of the property independence of the Fund, as it will allow him to become not only a real guarantee of repayment of deposits, but the key to its perception as a reliable contractor in the binding relationship.

This article focuses on the characterization of the issue of property independence of the Deposit Guarantee Fund. In this research the attention is paid to such inherent feature of the Fund as a property isolation, the legal regime of property and sources of its formation is characterized. Also, on the basis of the research in this field of relations, the conclusion is made concerning the role of the legal regime of the fund's property. We analyzed and made the propositions concerning the improvement of legislation on payment of fees of the banks – participants of the Fund.

Key words: Fund Deposit Guarantee, legal regime of property, sources of formation of property, property isolation of the Deposit Guarantee Fund.

Криза банківської системи, з якою Україна увійшла у 2014 р. особливо актуалізує проблему належного виконання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд) покладених на нього функцій щодо гарантування банківських вкладів. А це, у свою чергу, ставить на порядок денний перед законодавцем питання майнової самостійності Фонду, оскільки це дозволить виступити йому не тільки реальним гарантом повернення вкладів, а й запорукою його сприйняття, як надійного контрагента у зобов'язальних правовідносинах. Враховуючи наведене, у рамках цієї статті звернемо увагу на характеристику такої ознаки Фонду як майнова відокремленість та джерела формування майна останнього, що й становитиме її мету.

Хоча в легальному визначенні юридичної особи і не вказується на таку ознаку, як відокремленість майна, дефініція юридичної особи, як вірно зазначає В. І. Борисова, містить ознаки, що характеризують шлях виникнення юридичної особи – об'єднання осіб та майна або об'єднання (виділення) тільки майна [1, с. 25]. У цьому

в'язку слід погодитися із міркуваннями В. Д. Примака, який зазначає, що майнова відокремленість являє собою одну із визначальних «конститутивних» ознак юридичної особи, що становить основу її цивільно-правового статусу [2, с. 20]. На важливості цієї ознаки свого часу наголошував Д. І. Мейєр, вказуючи на те, що правоздатна організація за своєю суттю є таким суб'єктом права, котрий може припинитися через повне відпадання майна, оскільки тоді вона позбудеться всякої реальної опори своєї діяльності [3, с. 154]. О. І. Зозуляк вважає, що важливою функцією майнової відокремленості юридичної особи є забезпечення реальної участі юридичних осіб у цивільно-правових відносинах, виступ у якості основи реалізації її цивільної правосуб'єктності [4, с. 122]. А саме поняття майнової відокремленості юридичної особи авторка розуміє як ознаку юридичної особи, яка виступає передумовою її цивільної правосуб'єктності, виникає з моменту державної реєстрації, та характеризується закріпленням за нею майна на праві власності, господарського відання та оперативного управління [4, с. 124].

Безперечно, слід погодитись, що роль майнової відокремленості для підприємницьких юридичних осіб значно важливіша, але в умовах самофінансування або мінімального державного дотування і юридичні особи публічного права стикаються з проблемою належного рівня майнової відокремленості. Варто зазначити, що у рамках спеціальних законодавчих актів відсутні вказівки на майнову відокремленість та самостійну цивільно-правову відповідальність тих чи інших юридичних осіб, а це передусім стосується юридичних осіб публічного права. Причиною цього, на наше переконання, більшою мірою виступає неврахування зазначених ознак у визначенні юридичної особи. Так, відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України юридична особа – це організація, створена шляхом об'єднання осіб та/або майна, яка наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, тобто може від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права і нести цивільні обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді [5]. Незалежно від того, що деякі з вказаних ознак не знайшли свого закріплення у легальному визначенні, визнати організацію юридичною особою можливо лише за наявності сукупності вказаних ознак. З огляду на зазначене, слід сприймати таке широке визначення юридичної особи, за яким юридична особа – організація, що визнається державою як суб'єкт права, виступає у цивільному обороті від власного імені, має відокремлене майно, яке належить їй залежно від виду (приватна чи публічна) на праві власності або на іншому речовому праві, несе самостійну відповідальність за своїми зобов'язаннями [1, с. 27].

Статтею 318 ЦК України визначено, що юридичні особи є суб'єктами права власності. Юридичні особи публічного права (державні установи, державні господарські товариства) мають спеціальну правоздатність, а звідси – володіють майном на іншому речовому праві. Таким чином, майнова відокремленість – одна з суттєвих ознак юридичної особи. Практичне значення майнової відокремленості юридичної особи полягає у такому: по-перше, юридична особа стає суб'єктом права, що дає змогу їй виступати в цивільному обороті, по-друге, це тягне за собою розподіл відповідальності засновників і юридичної особи за своїми зобов'язаннями.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» Фонд є юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, яке є об'єктом права державної власності і перебуває у його господарському віданні [6]. Це, по суті, основна норма, що закладає основи відокремленості майна та його правового режиму. З огляду на недостатню кількість норм щодо майнової відокремленості, перейдемо до характеристики цієї ознаки та особливостей правового режиму майна Фонду, адже, як вже зазначалось вище, визначальною ознакою підприємницьких юридичних осіб, створених в організаційно-правовій формі установи, є відокремлене майно. У той же час, слід відмітити, що, характеризуючи майнову відокремленість установ, до яких належить Фонд, точніше буде вести мову не тільки про відокремлене майно установ, а й про його правовий режим. З огляду на наведене, слід звернутися до розуміння поняття «правовий режим майна». Так, А. В. Венедіктов під правовим режимом державного майна розумів об'єм прав та обов'язків окремих держорганів (у т. ч. підприємств) щодо відповідних видів державного майна або порядок управління даною частиною єдиного фонду державної власності, порядок використання відповідних видів державного майна підприємствами, а також умови (межі та порядок) звернення стягнення на це майно за зобов'язаннями державних підприємств [7, с. 352]. У сучасній вітчизняній науці також заслуговує на увагу визначення правового режиму майна, запропоноване В. С. Щербиною: «правовий режим майна – це встановлені правовими нормами структура цього майна, порядок його придбання (формування), викорис-

тання і вибуття, а також звернення на нього стягнення кредиторів» [8, с. 72].

Враховуючи наведені вище визначення, нами пропонується під правовим режимом майна установ розуміти визначений комплекс правових норм та правових засобів порядку регулювання відносин, що складаються з приводу формування майна установ, здійснення ними речових прав на належне майно (правомочностей володіння, користування, розпорядження ним).

На відміну від НБУ, який визначений як особливий центральний орган державного управління, Фонд визначається Законом як установа, що виконує спеціальні функції, для виконання яких він наділений статусом юридичної особи публічного права, що має відокремлене майно (об'єкт державної власності) на праві господарського відання. Положення ч. 4 та 5 ст. 55, ст. 136 ГК України та ч. 2 ст. 3 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» дають підстави для висновку, що Фонд здійснює свою діяльність з використанням державного майна на праві господарського відання [9, с. 61]. Але чи тільки з державного майна складається майно Фонду? Ще до прийняття вказаного Закону дослідники звертали увагу на те, що складовою майна Фонду є також і обов'язкові внески банків-учасників Фонду, пропонуючи запровадити змішану форму власності на майно Фонду. Ситуацію, за якої держава є одноосібним власником Фонду, не можна назвати найоптимальнішою, а тому доцільно було б впровадити змішану форму власності на Фонд з контрольним (не менше 80%) пакетом акцій у руках держави, що дало б змогу значно примножити капітал Фонду, перекласти частину відповідальності за банкрутства фінансових установ при відшкодуванні їй на банківський сектор та, при цьому, залишитись головною стороною при прийнятті рішень [10, с. 29]. Проте виникає питання чи відповідає правовій природі Фонду змішана, як пропонують вчені, чи державна, як встановлено Законом, форма власності? З цього приводу, цікаві думки висловлені російськими науковцями. Так, досліджуючи сутність російського Агентства зі страхування вкладів як державної корпорації – юридичної особи публічного права, А. В. Турбанов виділив такі його ознаки: 1) яскраво виражені публічні функції; 2) визначені владні повноваження; 3) право власності на майно. На його думку, важливо визнати, що існує тільки дві форми власності – публічна і приватна. Якщо майно використовується у публічних цілях, то воно є публічною власністю. Очевидно, додає цей автор, що майно державних корпорацій – юридичних осіб публічного права слід розглядати різновидом публічної власності [11, с. 21]. Страхові внески, що надійшли Агентству від банків, не можуть залишатися їх приватною власністю, оскільки вони отримали вже інше призначення. Водночас внески не можуть розглядатися і як державна власність. Тому кошти у статутному фонді Агентства зі страхування вкладів є новим різновидом публічної власності. Е. А. Завада також вважає, що є виправданим та логічним визнати майно Агентства новим самостійним видом публічної власності – власністю державної корпорації, тому що: 1) формування і використання майна Агентства переслідує публічні цілі і це обумовлює особливу значимість такого майна для усього суспільства і держави; 2) суб'єктом права власності на зазначене майно, його титульним власником є Агентство – публічно-правове утворення, створене РФ спеціально для здійснення частини її державних (соціальних) функцій – захисту збережень населення; 3) наявним є взаємозв'язок між Агентством та його майна із публічною владою, оскільки захист прав та майнових інтересів вкладників неспроможних банків є одним із пріоритетних напрямів державної політики [12, с. 7].

Український Фонд гарантування вкладів за своєю суттю щодо мети створення, цілей та завдань, функцій, на наш погляд, не відрізняється особливо від російсько-

го Агентства. Тому, з однієї сторони, з об'єктивних причин є сенс підтримати вищезазначену правову позицію російських вчених щодо визначення публічною формою власності юридичної особи публічного права. З іншої сторони, не можна і абсолютно руйнувати виражену в Законі позицію щодо закріплення майна за Фондом на праві господарського відання, оскільки він є юридичною особою публічного права, а для таких суб'єктів якраз і є характерним окреслений підхід щодо закріплення майна. Крім того, у вітчизняній цивілістиці поняття публічна власність є доволі новим та до певної міри неприжитим. Усвідомлюючи складність у зміні концептуальних підходів до форм власності у вітчизняному законодавстві, вважаємо, що закріплення публічної форми власності за Фондом – доволі далекоглядна перспектива. Крім того, вважати, що майно Фонду є публічною власністю – це, по суті, виокремити нову, четверту, форму власності, яка буде функціонувати поряд з державною, комунальною та приватною або буде різновидом однієї із них (наприклад – державної). З цих же підстав не можемо підтримати і пропозицію щодо змішаної форми власності майна Фонду. Саме тому, такий підхід видається не зовсім логічним, оскільки є усталене регулювання відносин власності і такі кардинальні зміни навряд чи потрібні, оскільки під них потрібне абсолютно нове законодавство, що створить додаткові проблеми на практиці.

Разом із тим, треба усвідомлювати і той факт, що майно Фонду формується із зборів банків – учасників, з урахуванням інвестиційної діяльності Фонду, у той час, як державний сегмент, у свою чергу, залишається майже непоміченим. Так, станом на 02 квітня 2014 року динаміка фінансових ресурсів дає змогу нам спостерігати за фінансовим становищем Фонду у певні періоди, зокрема, на: 01 січня 2013 року – 6092,1 млн. грн., 01 квітня 2013 року – 4794,8 млн. грн., 07 липня 2013 року – 5453,1 млн. грн., 01 жовтня 2013 року – 6367,2 млн. грн., 01 січня 2014 року – 7292,9 млн. грн. [13]. При цьому частка зборів учасників Фонду є основною. А це означає, що на сьогодні значна частина активів Фонду обумовлена його належною діяльністю з використанням притних, не заборонених законом джерел, що зумовлює потребу у закріпленні за Фондом майна на праві власності.

Проте, щоб вважатися власником майна слід кардинально змінити організаційно-правову форму Фонду, наприклад, на акціонерне товариство, а це, в свою чергу, спричиняє зміну управління та інші особливості і, по суті, усуває державу від системи гарантування вкладів фізичних осіб. Такий підхід, з однієї сторони, є прийнятним. Проте, з іншої сторони, наша економіка не перебуває на етапі абсолютного саморегулювання, що дозволило б без державного втручання якісно врегулювати таку надважливу сферу відносин. З огляду на зазначене, потрібно з особливою обережністю підійти до визначення правового режиму майна Фонду і вдосконалювати Закон не так радикально, а звернутися для початку до тих прогалин, які можливо вирішити вже тепер без кардинальних змін.

Статей, які б визначали правовий режим майна та джерела його формування не так вже й багато. Основою визначення правового режиму майна Фонду, як уже зазначалося, виступає ч. 2 ст. 3 Закону [6]. Структура цієї статті, яка попри усю свою назву «Правовий статусу Фонду» не розкриває усіх його елементів. Йдеться, зокрема, не тільки про до певної міри розмите визначення самого поняття Фонду, а й про відсутність базових положень щодо специфіки його відповідальності за власними зобов'язаннями, нечіткості правових засад економічної самостійності Фонду, що безумовно потребує уточнення та більш детальної правової регламентації.

Саме тому, з урахуванням вищевказаного, пропонуємо у ст. 3 Закону закріпити норму наступного змісту:

«Фонд є економічно самостійним, здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису та за рахунок інших джерел, визначених законом.

Фонд не відповідає за зобов'язаннями органів державної влади, а органи державної влади не відповідають за зобов'язаннями Фонду, крім випадків, коли вони добровільно беруть на себе такі зобов'язання.

Фонд не відповідає за зобов'язаннями банків-учасників, а банки-учасники Фонду не відповідають за зобов'язаннями Фонду, крім випадків, коли вони добровільно беруть на себе такі зобов'язання».

Саме така редакція даної статті дозволить закріпити ознаку майнової відокремленості на рівні Закону, а також виступить запорукою самостійної цивільно-правової відповідальності Фонду.

У контексті дослідження майнової відокремленості Фонду варто звернути увагу, зокрема, на порядок та джерела формування його майна. Це визначено ст. 19-25 Закону [6]. Так, до джерел формування майна належать, зокрема: 1) початкові збори з учасників Фонду; 2) регулярні збори з учасників Фонду; 3) спеціальний збір до Фонду; 4) доходи, одержані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України; 5) доходи, одержані у вигляді процентів, нарахованих НБУ за залишками коштів на рахунках Фонду, відкритих в НБУ; 6) кредити, залучені від НБУ; 7) неустойка (штрафи, пеня), що стягується відповідно до цього Закону; 8) кошти, що були внесені НБУ в розмірі 20 мільйонів гривень на день створення Фонду; 9) кошти з Державного бюджету України; 10) доходи від надання фінансової підтримки приймаючому банку; 11) благодійні внески, гранти, технічна допомога, у тому числі від іноземних осіб; 12) кошти, отримані від виконання заходів, передбачених планом врегулювання, зокрема від продажу неплатоспроможного банку або перехідного банку, ліквідації банку. Також, слід зазначити, що кошти Фонду можуть формуватися з інших джерел, не заборонених законодавством України.

З огляду на вищевикладене, впливає, що держава не бере такої активної участі щодо джерел формування коштів Фонду, адже Фонд, як ми маємо змогу спостерігати, самостійно здійснює діяльність, що приносить дохід. Фонд по суті перебуває на самофінансуванні і також отримує можливість поповнити власний капітал. Така ситуація повинна мати вплив на особливості розподілу коштів Фонду після його ліквідації. Проте, слід зауважити, що у рамках діючого Закону, на відміну від його попередника, не містяться положень щодо того, яким чином розподіляються кошти, які залишилися після його ліквідації. Враховуючи значний сегмент фінансування Фонду за рахунок зборів банків-учасників, в рамках чинного Закону слід передбачити оптимальний механізм розподілу коштів Фонду при його ліквідації, що передбачав би їх повернення не тільки до державного бюджету, а й банкам-учасникам.

У контексті досліджуваної проблематики, хотілося б також звернути увагу на мінімальний розмір статутного капіталу Фонду. Так, у ч. 3 ст. 19 Закону визначено, що мінімальний обсяг коштів Фонду не може бути нижчим за 2,5 відсотка від суми гарантованих Фондом коштів вкладників у межах суми відшкодування з урахуванням суми зборів з учасників Фонду, які мають надійти протягом наступного кварталу. Зміст цієї норми, як вірно відзначає К. Ю. Молодіко, означає, що Закон дозволив мінімальний коефіцієнт покриття у 2,5 %, тобто Фонд юридично може гарантувати в 40 разів більше, ніж він в змозі компенсувати фактично [14, с. 209]. Така ситуація перетворює гарантування Фондом вкладів фізичних осіб на ілюзію. З огляду на такий стан речей, слід переглянути підходи законодавця до мінімального розміру статутного капіталу Фонду в сторону їх збільшення та розрахунку у твердій грошовій сумі з прив'язкою до гарантованої суми відшкодування, яка може змінюватися

(передусім зростати), а не у відсотковому відношенні від суми гарантованих вкладів.

Серед джерел формування майна Фонду особливе значення відіграють збори його учасників. Так, Законом визначено кілька різновидів таких зборів: початковий, регулярний та спеціальний. Відповідно до ст. 21 Закону передбачено сплату банками початкового збору до Фонду у розмірі 1% від свого статутного капіталу протягом 30 календарних днів з дня одержання банківської ліцензії. При цьому банк-учасник Фонду, створений у результаті реорганізації звільняється від сплати початкового збору в разі сплати початкового збору до Фонду банками, які реорганізувалися, та набуває усіх прав і обов'язків щодо участі у Фонді. Таке виключення щодо сплати початкового збору стосується також і перехідного банку [6].

За чинним Законом змінились умови справляння і регулярного збору до Фонду. Так, відповідно до раніше чинного законодавства, нарахування зазначеного збору до Фонду здійснювалось двічі на рік по 0,25 % від загальної суми вкладів, включаючи нараховані за вкладом відсотки. З вересня 2012 року відповідно до ст. 22 Закону, сплата є щоквартальною (станом на останній робочий день кожного кварталу). Сьогодні регулярний збір до Фонду справляється у двох формах: за базовою річною ставкою та у формі диференційованих внесків. Детально процедура сплати регулярного збору у цих двох формах (як, до речі, початкового та спеціального збору) врегульована в рамках Положення про порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [15].

Так, розмір базової річної ставки регулярного збору становить 0,5 % бази нарахування в національній валюті та 0,8 % бази нарахування в іноземній валюті. Значимо, що базою нарахування є середньозважена за розрахунковий період сума щоденних балансових залишків на рахунках з обліку вкладів та відсотків за ними. У такий спосіб, при встановленні мінімальної ставки регулярного збору до Фонду Законом, точні ставки встановлюватиме сам Фонд. Конституційність права Фонду на встановлення ставок обов'язкових зборів, які йому поступають ставити під сумнів К. Ю. Молодіко, враховуючи положення п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України, з чим ми однозначно погоджуємось [14, с. 213]. Учасник Фонду зобов'язаний здійснювати сплату регулярного збору до Фонду щоквартально до 15 числа місяця, наступного за кварталом, за який здійснюється сплата [6].

Диференційовані збори введені в дію рішенням Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 21 від 29 березня 2013 року щодо встановлення диференційованого збору до Фонду [16]. Розрахунок диференційованих зборів має проводитися шляхом зважування базової річної ставки збору за ступенем ризику. При цьому критеріями визначення ступеня ризику банку згідно із згаданим вище Положенням виступають: розмір середньозваженої процентної ставки за залученими вкладом фізичних осіб; співвідношення середньоарифметичних залишків за вкладом фізичних осіб до середньоарифметичних залишків пасивів (ощадність банку); співвідношення вкладів фізичних осіб в іноземній валюті до вкладів фізичних осіб у національній валюті.

Слід зазначити, що за встановлення на законодавчому рівні такого порядку, коли більш схильні до ризику банки платитимуть більше, виступали раніше і НБУ, і міжнарод-

ні фінансові організації (МФО), і чимало банкірів. Разом з тим, проти нововведення, щоправда, висловлювалися невеликі банки, конкурентоспроможність яких через цю новацію може знизитися. Позитивно оцінюючи систему диференційованих внесків при сплаті регулярного збору вважаємо, що при запровадженні диференційованих внесків слід створити таку систему, яка забезпечить від вибіркового підходу до банків і застосування інструменту як засобу тиску на окремих учасників банківського сектору. Крім того, диференційований підхід щодо справляння зборів до Фонду повинен базуватись на структурі активів та пасивів банку, його частці в банківській системі. Тільки у такий спосіб вдасться досягти об'єктивності у визначенні ризикового банку.

Також ст. 23 Закону передбачено можливість прийняття Фондом рішення про встановлення спеціального збору у разі, якщо поточні доходи Фонду є недостатніми для виконання ним у повному обсязі своїх зобов'язань щодо виплати відшкодування за вкладом та/або щодо обслуговування та погашення залучених кредитів. При цьому учасник Фонду зобов'язаний здійснити сплату спеціального збору до Фонду у строки та згідно з умовами, встановленими нормативно-правовими актами Фонду (а саме уже згадуваним нами в межах цієї статті Положенням). При цьому загальний розмір спеціального збору, сплаченого учасниками Фонду протягом року, не має перевищувати розміру регулярного збору з учасника Фонду, сплаченого учасником Фонду за попередній рік [6]. Слід відзначити, що у юридичній літературі уже висловлювалися зауваження щодо недостатньо виваженої регламентації підстав та порядку сплати такого збору до Фонду [14, с. 213], з якими ми абсолютно погоджуємось та відзначаємо потребу продовження відповідної законопроектної роботи в частині удосконалення механізму правового регулювання джерел формування майна Фонду у вигляді спеціальних зборів.

Підсумовуючи викладене, слід підкреслити непересічну роль майнової відокремленості як однієї із його ознак як юридичної особи та елемента його цивільно-правового статусу. І йдеться не тільки про декларативне закріплення у Законі засад його економічної незалежності (хоча і таке закріплення однозначно буде основою самостійності цивільно-правової відповідальності Фонду та сприйняття його як надійного контрагента за тими договірними зобов'язаннями, учасником яких він виступає). Аналіз підходів до форми власності майна Фонду дозволяє констатувати, що ідея щодо доцільності визнання за майном Фонду чи то публічної чи то змішаної форми власності є не зовсім прийнятною, з урахуванням усталеного врегулювання відносин власності. Варто, також відзначити необхідність подальшого розвитку законодавства в частині закріплення за Фондом майна на праві власності.

Коригування, на нашу думку, потребують норми щодо визначення мінімального розміру коштів Фонду із підведенням їх під реалії банківського сектору та реальне виконання ним своїх функцій, правильним вектором розвитку законодавства у досліджуваній сфері відносин буде також розширення кола джерел наповнення Фонду, із ретельно відпрацьованим механізмом прозорості сплати зборів до Фонду. Відповідна законопроектна робота повинна мати в своїй основі виважену наукову позицію із збереженням класичних доктринальних уявлень про сутність юридичної особи та роль майнової відокремленості серед кваліфікуючих ознак останньої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова В. Інститут юридичної особи у праві України [Текст] / В. Борисова // Право України. – 2010. – № 12. – С. 25–31.
2. Примак В. Ознаки юридичної особи, її цивільна правосуб'єктність і відповідальність – питання правового зв'язку та взаємної обумовленості [Текст] / В. Примак // Юридична Україна. – 2003. – № 9. – С. 15–26.
3. Мейер Д. И. Русское гражданское право / Д. И. Мейер. – СПб. : Н. Тиблен, 1861. – Т. 1. – 677 с.
4. Зозуляк О. І. Поняття майнової відокремленості як ознаки юридичної особи / О. І. Зозуляк // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [Текст] : Збірник наукових статей. Випуск 26. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. – С. 120–125.

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року : Офіційний текст. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 464 с.
6. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
7. Венедиктов А. В. Государственная социалистическая собственность / А. В. Венедиктов. – Л.: Издательство АН СССР, 1948. – 388 с.
8. Щербина В. С. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів господарювання [Текст] / В. С. Щербина // Юридична Україна. – 2007. – № 1. – С. 71–80.
9. Галапуп Н. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: особливості функціонування та шляхи вдосконалення [Текст] / Н. Галапуп, А. Бобанич // Світ фінансів. – 2011. – № 3. – С. 58–68.
10. Ремчуков Н. К. Правовой статус государственных корпораций как юридических лиц публичного права [Текст] / Н. К. Ремчуков // Банковское право. – 2011. – № 2. – С. 29–33.
11. Турбанов А. В. Система страхования банковских вкладов: современность и новые вызовы [Текст] / А. В. Турбанов // Журнал российского права. – 2011. – № 1. – С. 20–26.
12. Завада Е. А. Публичный характер имущества Агенства по страхованию вкладов [Текст] / Е. А. Завада // Банковское право. – 2009. – № 2. – С. 4–7.
13. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/statistics/>
14. Проблеми регулювання приватноправових відносин в умовах регіональних та глобальних трансформацій : монографія / О. Д. Крупчан, С. П. Рабінович, А. С. Довгерт [та ін.] ; за заг. ред. акад. НАПрН України О. Д. Крупчана. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – 252 с. – (Наук. зб. «Академічні правові дослідження». Дод. до юрид. журн. «Право України» ; вип. 1).
15. Про затвердження положення про порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : Рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 02 червня 2012 року № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fg.gov.ua/uploads/docs/norm2013/Polozhenya_porjadok_splaty_zboriv.doc
16. Про встановлення диференційованого збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : Рішення Виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 29 березня 2013 року № 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0631-13>

УДК 147.121.1

ВИЗНАЧЕНІСТЬ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

**Горобець Н.О.,
к.ю.н., доцент**

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Стаття присвячена висвітленню проблем визначеності понятійного апарату особистих немайнових прав фізичної особи, закріплених ЦК України. Виходячи з принципу правової визначеності кожен юридичний термін повинен знаходити достатнє роз'яснення для задоволення потреб правозастосовної практики. З огляду на специфіку особистих немайнових благ є недоцільним закріплення уніфікованих понять у ЦК України. Вважається, що найбільш перспективним виходом може стати діяльність судів щодо роз'яснення норм права, що регулюють особисті немайнові відносини.

Ключові слова: понятійний апарат особистих немайнових прав фізичних осіб, принцип правової визначеності.

Gorobets N.A. / ОПРЕДЕЛЕННОСТЬ ПОНЯТИЙНОГО АППАРАТА ЛИЧНЫХ НЕИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ / Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина

Статья посвящена проблемам понятийного аппарата личных неимущественных прав физических лиц в ГК Украины. Исходя из принципа правовой определенности каждый юридический термин должен найти достаточное разъяснение для потребностей правоприменительной практики. Принимая во внимание специфику личных неимущественных благ, очень трудно закрепить единые понятия личных неимущественных прав в ГК Украины. Исходя из этого, наиболее перспективным выходом может стать деятельность судов по разъяснению норм права, регулирующих личные неимущественные отношения.

Ключевые слова: понятийный аппарат личных неимущественных прав физических лиц, принцип правовой определенности.

Gorobets N.O. / THE CERTAINTY OF THE CONCEPTUAL SYSTEM MORAL RIGHTS OF AN INDIVIDUAL / Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine

The article is devoted to the problems of the concept system of the moral rights of an individual assigned by the /Civil Code of Ukraine. The regulatory framework that exists today in the regulation of personal relations is not able to provide them the adequate legal protection. Based on the principle of legal certainty author believes that every legal term must find adequate explanations addressing to the needs of law enforcement. However, it would be inappropriate to overload the legislation definitions. It may lead to inflexibility of the rules and restrictions limits of its interpretation. The position of the legislator what is presented in Book 2 of the Civil Code of Ukraine leaves ample field for manipulation of the moral concepts of wealth and affects the understanding of the nature respective rights, the possibility of their realization and protection, including «privacy», «inviolability of the home», «individuality» and so on. Instead, for example, the concept of «dignity», «honor», «goodwill» which are essentially explained in the decision of the Supreme Court of Ukraine is the starting point for law enforcement practice and contributes to a more effective mechanism to protect the relevant rights. In a situation when the Civil Code of Ukraine does not include the concepts of moral rights, the powers of the Supreme Court of Ukraine to provide clarification on the application of the law were abolished, only a decision of the European Court of Human Rights today can fill the existing gap in law enforcement. However, these solutions do not always give a clear answer to the conceptual system of moral rights. Author believe only courts activity (Supreme Court and specialized Ukrainian Courts (need to the return of the selected powers) can solves this problem and this is the most promising to overcome of the problem. The decisions of these courts have to be based on the existing legal framework, the decisions of European Court of Human Rights (such as the concepts of «honor», «dignity» and «business reputation» or «goodwill») and will provide an explanation to the courts.

Key words: concept system of the moral rights of individuals, principle of legal certainty.

Дослідження інституту особистих немайнових прав неможливе без детального аналізу його понятійного апарату. У зв'язку з цим виникає потреба розглянути його понятійно-термінологічний інструментарій; зокрема, існує

необхідність звернути увагу на поняття окремих особистих немайнових прав, їх уніфікацію.

Особисті немайнові права мають надзвичайно важливе значення для кожної людини. Як не прикро, на сьогодніш-